

رسالت عام و خاص دانشگاه‌ها در ترویج، همگانی کردن و گفتمان‌سازی الگوی پیشرفت

رضا مهدی^۱

چکیده

سرعت و شتاب تحولات در عرصه‌های تمدنی موجب شده است که پیشرفت، یک فرایند پیچیده ارادی و آگاهانه مبتنی بر آینده‌پژوهی معتبر و هنجارمند باشد. در این فرایند پیچیده، موجودی‌های کشورها به اندازه‌ای نیست که با میل خویش حرکت کنند و عاقبت بخیر شوند. یک معیار قابل توصیه برای ملت‌های خواهان پیشرفت این است که از تمام سرمایه‌ها و منابع تمدنی خود با حداکثر بهره‌وری، بهره‌برداری کنند. از این‌رو، یکی از توصیه‌های عام برای جریان‌سازی الگوی پیشرفت، گفتمان‌سازی آن بر اساس همه داشته‌های تمدنی مادی و معنوی در مسیر تمدن‌سازی و پیشرفت است. نهاد علم و دانشگاه‌ها یکی از مهم‌ترین ارکان گفتمان‌سازی الگوی پیشرفت در گستره یک تمدن دیرپا و ملت بزرگ است. با استناد به سرنوشت اسناد ملی موجود، بدون گفتمان‌سازی در گستره ملی با مشارکت همه نهادها و اشخاص ذی‌نفوذ از جمله دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، حرکت در چارچوب الگوی موجود، دشوار، با دستاورد اندک یا حتی غیرممکن، خواهد بود. در این مقاله، با رویکرد توصیه‌ای مثبت‌گرا، رسالت مهم دانشگاه‌ها، جامعه دانشگاهی و مؤسسات آموزش عالی در گفتمان‌سازی الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، تبیین و تشریح داده شده است. بر اساس ایده کانونی این پژوهش، نظام آموزش عالی و دانشگاه‌ها شامل همه اعضای جامعه دانشگاهی و نهاد دانشگاه، باید یکی از رسالت‌های خود را مطابق با کارکردهای سه‌گانه آموزش، پژوهش و فرهنگی-اجتماعی، ترویج، همگانی کردن و گفتمان‌سازی عمومی و تخصصی الگوی پیشرفت، تعریف و عملیاتی کنند. مشارکت مسئولان دانشگاه‌ها در گفتمان‌سازی الگوی پیشرفت، دست‌کم دارای سه مزیت ویژه شامل استمرار و پایداری دستاوردها، مشارکت همگانی و جامعیت الگو در گستره ملی است.

واژگان کلیدی: الگوی پیشرفت، الگوی اسلامی ایرانی، گفتمان‌سازی، رسالت دانشگاه‌ها، تمدن‌سازی.

مقدمه

سرعت، شتاب و گستره تحولات در عرصه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، علمی و محیطی موجب شده است که پیشرفت و توسعه، یک فرایند پیچیده ارادی مبتنی بر تفکر و آینده‌پژوهی مشارکتی معتبر و هنجارمند باشد. در ابرفرایند پیچیده و پُرچالش پیشرفت، موجودی‌های دولت‌ها و ملت‌ها به اندازه‌ای نیست که مطابق میل خویش حرکت کنند و به سرمنزل مقصود نائل شوند (مهدی، ۱۴۰۱). یک معیار و سازوکار قابل توصیه برای همه ملت‌های در پیچ‌وخم پیشرفت، بهره‌برداری از تمام سرمایه‌ها و منابع تمدنی خود با حداکثر کارایی و اثربخشی است. از این منظر، یکی از توصیه‌های عام برای جریان‌سازی الگوی پیشرفت و تمدن‌سازی، گفتمان‌سازی آن براساس همه دارائی‌ها و داشته‌های تمدنی در ابعاد مادی و معنوی است.

براساس تجربه تاریخی و سرنوشت تمدن‌های بزرگ (سارتن، ۱۹۴۹) نهاد علم و معرفت و دانشگاه‌های امروزی یکی از مهم‌ترین عناصر و ارکان ارزشمند گفتمان‌سازی الگوی پیشرفت در گستره یک تمدن دیرپا و ملت بزرگ است. با استناد به سرنوشت اسناد ملی موجود نظیر اسناد شش برنامه پنج‌ساله توسعه، سند نقشه جامع علمی کشور، سند دانشگاه اسلامی و سند

^۱. دانشیار موسسه مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، mahdi002@gmail.com